

Uchwała Nr
Rady Powiatu Lidzbarskiego
z dnia 2025 r.

w sprawie określenia działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy w rodzinach zagrożonych przemocą domową

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r., poz. 1673) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026 - 2030" stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Uchyla się Uchwałę Nr OR.0007.171.2022 Rady Powiatu Lidzbarskiego z dnia 17 lutego 2022 r. w sprawie określenia działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy w rodzinach zagrożonych przemocą.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Lidzbarskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

UZASADNIENIE:

W oparciu o art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o samorządzie powiatowym powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w tym: zadania w zakresie pomocy społecznej.

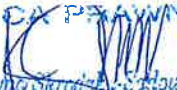
Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

W związku ze zmianą przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 535 z późn. zm.), dotychczas obowiązujący Program profilaktyczny mający na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Lidzbarskim na lata 2022 - 2026 wymaga dostosowania do aktualnych regulacji prawnych.

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej wprowadziła między innymi zmianę nazwy aktu prawnego oraz pojęć – zastępując termin „przemoc w rodzinie” określeniem „przemoc domowa”, a także doprecyzowała zadania samorządu powiatowego w zakresie profilaktyki, ochrony ofiar oraz działań wobec sprawców przemocy.

Wobec powyższego zasadne jest przyjęcie niniejszej uchwały.

Sporządziła: Alicja Grodowska

RADCA PRAWNY

Katarzyna Grodowska

powiat
LIDZBARSKI

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Powiatu Lidzbarskiego
z dnia

**PROGRAM SŁUŻĄCY DZIAŁANIOM PROFILAKTYCZNYM MAJĄCYM
NA CELU UDZIELENIE SPECJALISTYCZNEJ POMOCY, ZWŁASZCZA
W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDROŻENIA PRAWIDŁOWYCH
METOD WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU DO DZIECI
W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ
W POWIECIE LIDZBARSKIM NA LATA 2026-2030**

Orneta 2025

Spis treści

Wstęp	3
1. Definicja i specyfika przemocy domowej	4
2. Podstawy prawne	8
3. Profilaktyka przemocy domowej w dokumentach strategicznych	9
4. Diagnoza sytuacji w powiecie lidzbarskim	12
5. Adresaci i realizatorzy Programu	18
6. Cele i kierunki działań.....	19
7. Zamierzone rezultaty realizacji Programu	23
8. Monitoring i źródła finansowania Programu	24

Wstęp

Rodzina stanowi naturalną grupę społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków, zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Ujemnie na funkcjonowanie rodzin wpływają bariery i trudności, takie jak niedobór kompetencji rodzicielskich, niezaradność życiowa rodziców, bezrobocie, ubóstwo materialne, rozpad więzi rodzinnych, łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych, uzależnienia czy przemoc domowa. Deprywacja ważnych potrzeb oraz deficyty uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego kumulują się, co z czasem skutkuje niemożnością samodzielnego, efektywnego funkcjonowania zarówno danej rodziny jak i poszczególnych jej członków.

Istotną dysfunkcję rodziny stanowi przemoc. Jest ona powszechnie obecna we współczesnym świecie, w sposób bezpośredni lub pośredni dotyka wielu osób, epatując ją media, zawierają ją gry komputerowe. Dla niektórych ludzi stanowi metodę rozwiązywania konfliktów, dla innych sposób na pokazanie swojej przewagi, uzyskanie dominacji czy osiągnięcie celów.

W szczególny sposób dotyka jednak rodziny i żyjące w nich dzieci – przede wszystkim z tego względu, że zachodzi pomiędzy bliskimi sobie osobami, stając się niejednokrotnie ich codziennością.

Niniejszy Program stanowi zestaw działań profilaktycznych, mających służyć zwiększeniu wiedzy i świadomości mieszkańców, głównie dzieci i młodzieży, w zakresie zjawiska przemocy domowej oraz metod przeciwdziałania jego występowaniu.

Dokument składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji w powiecie lidzbarskim oraz założeń wdrożeniowych. Główne źródło informacji do diagnozy stanowiły sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu lidzbarskiego. Zasadniczo analiza została przeprowadzona dla przedziału czasowego 2022-2024, z zastrzeżeniem, iż przyjęto zasadę wykorzystywania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment opracowywania dokumentu. Część wdrożeniowa obejmuje określenie celów i kierunków działań wraz ze wskazaniem ich adresatów, głównych realizatorów oraz źródeł finansowania, a także oczekiwane rezultaty i założenia monitoringu realizacji Programu.

1. Definicja i specyfika przemocy domowej

Przemoc jest zjawiskiem dość powszechnym we współczesnym świecie. Występuje w różnych sferach życia, w mediach, w codziennym funkcjonowaniu wielu osób. Potocznie utożsamiana jest z brutalnością, okrucieństwem i przestępczością, częściej kojarzona z jej fizycznymi przejawami, pozostawiającymi widoczne ślady. Definicje przemocy są różne. Najczęściej wskazuje się na relację między ludźmi, która opiera się na użyciu przeważającej siły, utrudniając tym samym samoobronę osoby pokrzywdzonej. Przemocy nie należy utożsamiać więc z agresją, ponieważ różnią się one asymetrią siły – w przemocy występuje ona zawsze po stronie sprawcy, a w przypadku agresji jest zrównoważona¹.

Na potrzeby niniejszego dokumentu można przyjąć definicję, w świetle której przemoc definiowana jest jako „intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody”². Charakteryzuje się ona następującymi cechami:

- ma charakter intencjonalny, co oznacza, że działania sprawcy są świadome i celowe, służą uzyskaniu kontroli i bezwzględnego posłuszeństwa;
- jest rodzajem relacji, charakteryzującej się przewagą sprawcy nad ofiarą, przy czym ta przewaga może mieć charakter psychiczny, fizyczny, ekonomiczny, społeczny czy kulturowy oraz sprzyja poczuciu bezkarności sprawcy i zarazem bezradności ofiary;
- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich, narusza prawa i dobra osobiste ofiary, takie jak prawo do szacunku, ochrony zdrowia czy kontaktów z rodziną;
- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby doznającej przemocy.

Szczególny przypadek stanowi przemoc domowa – przede wszystkim z tego względu, że zachodzi najczęściej pomiędzy bliskimi sobie osobami, stając się niejednokrotnie elementem ich codziennego życia. Definicja ustawowa przemocy domowej została zawarta w art. 2 ust 1 pkt 1) *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej*. W jej świetle stanowi ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,

¹ J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017, s. 15.

² <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/6-co-to-jest-przemoc>.

- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

W punktach 2) i 3) ww. ustawy zdefiniowano natomiast osobę doznającą przemocy domowej oraz osobę stosującą przemoc domową. W świetle tych definicji za osobę doznającą przemocy domowej można uznać następujące osoby, wobec których stosowana jest przemoc domowa:

- a) małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
- c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
- d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- h) małoletniego.

Przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej. Osoba stosująca przemoc domową to natomiast osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec wymienionych osób.

Pojęcie przemocy domowej zastąpiło dotychczas stosowane pojęcie przemocy w rodzinie poprzez uchwalenie i wejście w życie *Ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*. Zmiany wprowadzone tą ustawą były gruntowne i dotyczyły wielu wcześniejszych zapisów, co spowodowało konieczność nowego spojrzenia na zjawisko przemocy. Z drugiej jednak strony wszelkie dotychczasowe statystyki i badania dotyczą przemocy w rodzinie, dlatego w tym aspekcie, szczególnie w obszarze diagnozy problemu, bardziej zasadne wydaje się posługiwanie dotychczasowymi pojęciami.

Przemoc domowa nie pojawia się nagle – jest procesem, ma charakter cykliczny oraz tendencję do powtarzania się i eskalacji. Można tu wyróżnić trzy podstawowe fazy. W pierwszej narasta napięcie i agresja ze strony sprawcy, natomiast ofiarę ogarnia niepokój i stara się oddalić zagrożenie. Druga faza to gwałtowna przemoc, w której z nieistotnej przyczyny dochodzi do wybuchu agresji, przy czym ofiara z jednej strony odczuwa przerażenie i bezradność, a z drugiej stara się uspokoić sprawcę i ochronić siebie oraz najbliższych.

W trzeciej fazie sprawca, zdając sobie sprawę z tego co zrobił, próbuje znaleźć wytłumaczenie i usprawiedliwienie dla swojego zachowania, ma poczucie winy, przeprasza i obiecuje, że taka sytuacja więcej się nie powtórzy, a ofiara ufa, że był to tylko incydent. Faza ta nazywana jest fazą „miodowego miesiąca”, jednak po niej znów następuje faza pierwsza, nierzadko silniejsza niż poprzednia³.

Przemoc domowa może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

- 1) przemoc fizyczna – zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;
- 2) przemoc psychiczna – zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;
- 3) przemoc seksualna – polega na zmuszaniu ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego, poprzez np. niechciane dotykanie, szczypienia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;
- 4) przemoc ekonomiczna – obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy.

Wśród innych form przemocy można wskazać także zaniedbanie, polegające na nie zaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych osoby; przemoc symboliczną, czyli narzucanie sposobu rozumienia rzeczywistości oraz cyberprzemoc, czyli przemoc z użyciem nowoczesnych technologii, najczęściej telefonów komórkowych i internetu.

Jednym ze źródeł wiedzy o przemocy w rodzinie i przemocy domowej, w tym skali tego zjawiska i jego specyfiki, są badania społeczne. Z sondażu przeprowadzonego na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wynika, że co siódmy Polak (14%) był w 2014 roku świadkiem przemocy w rodzinie, jednak tylko dwie na pięć osób zgłosiło ten fakt odpowiednim instytucjom⁴. Badanie zlecone przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2019 roku wskazuje natomiast na to, że aż 57% Polaków doświadczyło przynajmniej jednej z form przemocy, przy czym na pierwszym miejscu uplasowała się przemoc psychiczna, której doświadczyło 53% ankietowanych, natomiast przemocy

³ J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy...*, s. 17.

⁴ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/badania-i-raporty/5373-sondaz-na-zlecenie-msw-przemoc-w-rodzinie-wystepowanie-i-czestotliwosc-zglaszania>

fizycznej doznało 23% respondentów. Wśród innych wyników tego badania warto przytoczyć następujące:

- osoby aktualnie (tj. w momencie realizacji badania) doświadczające przemocy (ostatni przypadek miał miejsce w ciągu ostatniego roku) stanowiły od 14% (w przypadku przemocy fizycznej) oraz do 33% (w przypadku przemocy ekonomicznej) wszystkich osób doznających przemocy;
- doświadczanie przemocy w rodzinie nieznacznie częściej deklarowane było przez młodszych respondentów. Do bycia osobą doznającą przemocy przyznawali się głównie 18-29-latkowie i 30-39-latkowie (po 60%), a najrzadziej osoby 60+ (53%);
- do doświadczania przemocy w rodzinie najczęściej przyznawali się respondenci z miast mających od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców (61%);
- doświadczaniu przemocy w rodzinie sprzyja przede wszystkim zależność, w tym finansowa, od innych członków rodziny, niskie poczucie własnej wartości i doświadczanie przemocy w dzieciństwie;
- przemocy najczęściej dopuszczają się członkowie najbliższej rodziny, tj. ojciec, matka, mąż/partner lub żona/partnerka, przy czym mężczyźni częściej niż kobiety;
- osoby doświadczające przemocy w rodzinie najczęściej również w rodzinie szukają pomocy (57% osób szukających pomocy w związku z przemocą seksualną oraz 38% w przypadku przemocy ekonomicznej). Nieco rzadziej w takim przypadku ankietowani zgłaszali się na policję⁵.

Tematyce przemocy wobec dzieci poświęcony jest raport „Przemoc w wychowaniu. Między prawnym zakazem a społeczną akceptacją. Monitoring Rzecznika Praw Dziecka”. Analiza występowania przemocy w zachowaniach i doświadczeniach respondentów posiadających dzieci pokazuje, że przemoc jest często obecna w praktyce wychowawczej w polskich rodzinach. W prawie połowie badanych rodzin wykorzystuje się tzw. klapsy, w niespełna jednej piątej dziecko może otrzymywać „łanie”. Rodzice ujawniający zachowania przemocy wobec własnych dzieci to najczęściej osoby po 40 roku życia, o niższym wykształceniu, posiadający więcej niż dwoje dzieci, oceniający swoją sytuację materialną jako złą, a także samotnie wychowujący dzieci. W świetle przywołanego raportu niemal dwie piąte badanych Polaków opowiada się za tym, że postępowanie z dzieckiem jest sprawą prywatną rodziców, nawet w sytuacji, gdy stosują oni wobec niego kary fizyczne. Dominują tu mężczyźni, osoby starsze, mieszkańcy wsi oraz osoby niżej wykształcone. Więcej niż co dziesiąty badany zadeklarował brak reakcji na sytuację przemocy⁶.

⁵ <https://static.im-g.pl/im/5/26198/m26198755,WYNIKI-BADANIA.pdf>

⁶ E. Jarosz, *Przemoc w wychowaniu*, s. 140 i nast.

2. Podstawy prawne

Zadania państwa w dziedzinie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób jej doznających mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 18: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast zgodnie z art. 71 ust. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.” Wyjątkowej ochronie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ponadto prawa dzieci, albowiem „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją” (art. 72 ust. 1).

Uregulowania dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej znajdują się w szeregu ustaw, spośród których kluczowa jest cytowana wcześniej ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Określa ona zadania różnych organów państwa, w tym jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej, a także wobec osób ją stosujących. Zgodnie z art. 1 ust. 2 przepisy ustawy stosuje się także w przypadku zagrożenia przemocą domową oraz w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.

W świetle art. 6 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Art. 6 ust. 4 wskazuje natomiast zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat, tj. tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową; opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, a także wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w tych programach oraz o ich ukończeniu.

3. Profilaktyka przemocy domowej w dokumentach strategicznych

Obok uregulowań prawnych, które wytyczają ramy możliwych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, należy również uwzględnić założenia dokumentów strategicznych i programowych różnych szczebli, wskazujących główne cele i kierunki polityki społecznej w tym obszarze. Szczególnie ważne okazują się w nich działania profilaktyczne, kierowane zarówno do całe społeczeństwa jak i grup podwyższonego ryzyka.

Kluczowym dokumentem w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej jest *Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030* przyjęty Uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r., która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2024 roku.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce, natomiast cele szczegółowe sformułowano następująco:

- 1) zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej,
- 3) zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową,
- 4) zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców. Są to:

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna: obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą domową.
2. Ochrona i pomoc osobom doznającym przemocy domowej: obszar kierowany do osób doznających przemocy domowej (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), a także do służb i podmiotów zajmujących się ochroną i pomocą osobom doznającym przemocy domowej.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową: obszar kierowany do osób stosujących przemoc domową, a także do służb i podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc domową.
4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej: obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Przeciwdziałanie przemocy stanowi jeden z kluczowych obszarów oddziaływania w ramach *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*. Odnoszący się do niego cel strategiczny brzmi: „Zintegrowanie i wzmacnianie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami oraz zjawiskiem przemocy”. Bezpośrednio zjawiska przemocy dotyczy cel operacyjny 4.3. „Zwiększanie wsparcia i ochrony osób zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy w rodzinie oraz wspieranie działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc” oraz zaplanowane kierunki działań:

- wspieranie tworzenia „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci”;
- wzmacnianie systemu motywowania i kierowania sprawców do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych;
- wzmacnianie rozwoju różnorodnych form pomocy psychiatrycznej, psychologicznej oraz infrastruktury pomocowej dla osób zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy w rodzinie;
- inicjowanie i przeprowadzanie kampanii społecznych mobilizujących społeczność do aktywnego przeciwstawiania się przemocy w rodzinie, w tym m.in. Dni Walki z Przemocą „Biała Wstążka” oraz akcja „Otwarte Drzwi”.

Na szczeblu wojewódzkim Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął do realizacji *Warmińsko-Mazurski Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2026*. Cel główny tego Programu to „Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej w województwie warmińsko-mazurskim”. Jego realizacji mają służyć cele szczegółowe:

- 1) Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
- 2) Zwiększenie skuteczności ochrony osób doznających przemocy domowej i zwiększenie dostępności pomocy.
- 3) Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.
- 4) Podniesienie kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
- 5) Wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w Województwie Warmińsko-Mazurskim.

Program jest zgodny ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lidzbarskiego na lata 2024-2030*, której cel główny brzmi: *Zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych służących poprawie jakości życia mieszkańców Powiatu Lidzbarskiego*. Cele strategiczne sformułowano następująco:

- 1) Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny
- 2) Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz przewlekle chorych do kompleksowych usług społecznych

- 3) Zwiększenie kompetencji mieszkańców do podejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej
- 4) Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa oraz dobrostanu mieszkańców powiatu

W ramach celu strategicznego nr 5 sformułowano cel operacyjny odnoszący się do zjawiska przemocy, tj. *Zwiększanie wsparcia i ochrony osób zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy oraz wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.*

4. Diagnoza sytuacji w powiecie lidzbarskim

Zjawisko przemocy domowej jest trudne do rozpoznania, co wynika głównie z jego specyfiki. Niejednokrotnie osoby doznające przemocy trzymają je w tajemnicy, m.in. ze względu na związek emocjonalny z osobą stosującą przemoc, obawę przed ostracyzmem społecznym, brak wiary w możliwość zmiany sytuacji czy traktowanie problemu jako prywatnej sprawy rodziny. W społeczeństwie funkcjonują ponadto silne mity, stereotypy i przekonania dotyczące rodziny i panujących w niej relacji; określające pożądane role kobiet, mężczyzn i dzieci, a także usprawiedliwiające zjawisko przemocy. W ich świetle nie należy się wtrącać w prywatne sprawy rodziny, kobieta powinna trwać przy partnerze ze względu na dobro dzieci lub przysięgę małżeńską, przemoc dotyczy tylko rodzin patologicznych itd.

Z powyższych względów trudno określić, jak duża jest skala przemocy domowej w powiecie lidzbarskim. Aczkolwiek zjawisko występuje, a o jego natężeniu można wnioskować na podstawie fragmentarycznych danych pochodzących ze sprawozdań instytucji, które na co dzień pracują z rodzinami, w tym przede wszystkim w obszarze pomocy społecznej.

W 2024 roku powiat lidzbarski zamieszkiwało 37 756 osób, z których 7,12% funkcjonowało w rodzinach, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej (1 305 rodzin; 2 689 osób w rodzinach). Skala korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej w poszczególnych gminach wykazuje pewne zróżnicowanie. W 2024 roku największy odsetek mieszkańców żył w rodzinach korzystających ze świadczeń w gminie Lubomino (9,98%), a w dalszej kolejności w gminie wiejskiej Lidzbark Warmiński (8,62%), gminie Kiwity (8,44%) oraz gminie Orneta (7,86%). Na najniższym poziomie ukształtował się w gminie miejskiej Lidzbark Warmiński (4,96%).

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc domowa; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu lidzbarskiego należą:

- ✓ długotrwała lub ciężka choroba – 664 rodziny, 1 093 osoby w rodzinach;
- ✓ bezrobocie – 617 rodzin, 1 507 osób;
- ✓ ubóstwo – 610 rodzin, 1 138 osób;
- ✓ niepełnosprawność – 477 rodzin, 743 osoby;

- ✓ bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 203 rodziny, 816 osób;
- ✓ potrzeba ochrony macierzyństwa – 147 rodzin, 735 osób; w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 109 rodzin, 603 osoby.

W dalszej kolejności należy wskazać alkoholizm (151 rodzin, 235 osób), przemoc domową (39 rodzin, 137 osób), zdarzenie losowe (39 rodzin, 125 osób), bezdomność (38 rodzin, 39 osób), trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (26 rodzin, 27 osób), zdarzenie losowe (18 rodzin, 29 osób), narkomanię (15 rodzin, 15 osób), trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy (1 rodzina, 5 osób), oraz sieroctwo (1 rodzina, 4 osoby).

Wśród głównych powodów korzystania z pomocy społecznej znalazły się dwa związane z funkcjonowaniem rodzin z dziećmi. W 2024 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wsparcie otrzymały 203 rodziny. W porównaniu do 2022 roku ich liczba spadła o 38, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 108. Wśród rodzin objętych pomocą z tego tytułu było 110 rodzin niepełnych i 71 rodzin wielodzietnych.

Tabela 1. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w gminach powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Lidzbark Warmiński gm. m.	79	262	78	264	69	240
Lidzbark Warmiński gm. w.	52	241	47	232	50	245
Orneta	72	250	62	238	58	226
Lubomino	22	105	14	61	13	56
Kiwity	16	66	14	58	13	49
RAZEM	241	924	215	853	203	816

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE MRIPS-03.

W analizowanym okresie najwięcej rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i objętych wsparciem zamieszkiwało miasto Lidzbark Warmiński (69), a następnie gminę Orneta (58) oraz gminę wiejską Lidzbark Warmiński (50).

Istotnym powodem wsparcia rodzin z dziećmi jest również potrzeba ochrony macierzyństwa, z tytułu której w powiecie lidzbarskim w 2024 roku pomoc otrzymywało 147 rodzin (735 osób). W porównaniu do 2022 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 16, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 89. Najwięcej rodzin wspieranych ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa zamieszkiwało w gminie wiejskiej Lidzbark Warmiński (46), a najmniej w gminie Kiwity (12).

Tabela 2. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w gminach powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Lidzbark Warmiński gm. m.	55	255	49	235	38	172
Lidzbark Warmiński gm. w.	43	218	47	241	46	248
Orneta	26	137	23	123	27	128
Lubomino	24	137	24	135	24	125
Kiwity	15	77	16	82	12	62
RAZEM	163	824	159	816	147	735

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE MRIPS-03.

Problem przemocy domowej nie należy do dominujących powodów korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców, aczkolwiek jego skala wydaje się dość istotna. W 2024 roku ze względu na przemoc domową pomocą społeczną objęto 39 rodzin, w których było 137 osób. W porównaniu do 2022 roku liczba rodzin wzrosła o 3, natomiast liczba osób spadła o 1.

Tabela 3. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej w gminach powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Lidzbark Warmiński gm. m.	6	19	13	38	9	35
Lidzbark Warmiński gm. w.	8	24	7	22	10	36
Orneta	22	95	12	40	20	66
Lubomino	0	0	0	0	0	0
Kiwity	0	0	0	0	0	0
RAZEM	36	138	32	100	39	137

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE MRIPS-03.

Najwięcej rodzin korzysta ze wsparcia z powodu przemocy domowej w gminie Orneta – w 2024 roku było to 20 rodzin, w których żyło 66 osób. W gminie wiejskiej Lidzbark Warmiński było to 10 rodzin, a w Lidzbarku Warmińskim 9 rodzin. W gminach Lubomino i Kiwity żadna rodzina nie korzystała z pomocy z tytułu problemu przemocy.

Istotnych danych na temat zjawiska przemocy domowej dostarczają sprawozdania dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w gminach powiatu lidzbarskiego. W 2024 roku w ciągu roku do Zespołów Interdyscyplinarnych w gminach wpłynęło 101 procedur „Niebieskie Karty”, tj. o 18 więcej niż w 2022 roku. W ciągu 2024

roku trwało 149 procedur, przy czym procedurę wszczęto w 96 rodzinach. Łączna liczba rodzin nią objętych wynosiła 138, a liczba osób – 428. Zakończono w tym czasie 109 procedur, w tym 105 ze względu na ustanie przemocy i 4 z powodu rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowanych działań.

Tabela 4. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w powiecie lidzbarskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Liczba procedur „Niebieskie Karty”, które wpłynęły do Zespołu w ciągu roku	83	83	101
Liczba procedur „Niebieskie Karty” trwających w ciągu roku	119	125	149
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty" w ciągu roku	88	77	96
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	119	119	138
Liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty”	380	383	428
Liczba powołanych grup roboczych / diagnostyczno-pomocowych	111	98	129
Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty w przypadku:			
- ustania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	65	64	105
- rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	7	4	4

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GMIN POWIATU LIDZBARSKIEGO.

W latach 2022-2024 do Zespołów łącznie wpłynęło 267 procedur. Powołano w tym czasie 338 grup roboczych, a następnie diagnostyczno-pomocowych. Zakończenie procedury miało miejsce w 249 przypadkach, w tym w 234 z powodu ustania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego jej stosowania oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy, natomiast w 15 w wyniku rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowanych działań.

Tabela 5. Wybrane dane dotyczące poradnictwa specjalistycznego w gminach dla osób dotkniętych przemocą domową w latach 2023-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
poradnictwo medyczne	12	6	4
poradnictwo psychologiczne	147	111	57
poradnictwo prawne	14	11	16
poradnictwo socjalne	199	192	236
poradnictwo zawodowe i rodzinne	27	29	14

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GMIN POWIATU LIDZBARSKIEGO.

Osoby dotknięte przemocą domową obejmowane są w gminach wsparciem w postaci poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, w zależności od potrzeb. W największej skali jest to poradnictwo socjalne, którym w 2024 roku objętych było 236 osób, a następnie psychologiczne (57 osób). W mniejszym stopniu jest to poradnictwo prawne (16 osób), zawodowe i rodzinne (14 osób) oraz medyczne (4 osoby).

Analizie poddano również dane Komendy Powiatowej Policji w Lidzbarku Warmińskim, dotyczące interwencji domowych. W latach 2022-2024 liczba tych interwencji w powiecie utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W 2024 roku wyniosła 90, co oznacza zmniejszenie tej liczby w porównaniu do 2022 roku o 15. Przemoc stwierdzono w 2024 roku podczas 51 interwencji, czyli o 9 więcej niż w 2022 roku. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku stosowania przemocy w latach 2022-2024 kształtowała się na poziomie od 63 w 2023 roku do 72 w 2024 roku. W 2024 roku ujawniono 49 osób stosujących przemoc domową, czyli o 17 mniej niż w 2022 roku. Również mniejsza liczba osób stosujących przemoc była pod wpływem alkoholu – spadła w porównaniu do 2022 roku o 8, do wartości 31. W latach 2022-2024 corocznie sporządzano od 11 do 15 aktów oskarżenia w przypadkach znęcania się nad rodziną.

Tabela 6. Wybrane dane dotyczące interwencji domowych w powiecie lidzbarskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Interwencje domowe policji	105	109	90
Interwencje, w trakcie których stwierdzono przemoc domową	42	56	51
Osoby pokrzywdzone w wyniku stosowania przemocy	64	63	72
Liczba ujawnionych osób stosujących przemoc	66	56	49
Osoby stosujące przemoc pod wpływem alkoholu	39	43	31
Liczba przypadków znęcania się nad rodziną (art. 207 § 1 KK) – akty oskarżenia	11	13	15

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH KOMENDY POWIATOWEJ POLICJI W LIDZBARKU.

Dane Komisariatu Policji w Ornece wskazują natomiast na 265 interwencji domowych w latach 2022-2024, w tym 44 interwencje, w trakcie których stwierdzono przemoc domową. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku stosowania przemocy wynosiła łącznie 55, a liczba ujawnionych osób stosujących przemoc to 45, w tym 31 było pod wpływem alkoholu. Odnotowano także 11 przypadków znęcania się nad rodziną.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin, w tym zagrożonych przemocą, odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny.

W przypadkach jednak, gdy pomimo wsparcia asystenta, rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania, a tak zdarza się niejednokrotnie w sytuacjach, gdy w rodzinie występuje przemoc bądź uzależnienia, dzieci umieszczane są w systemie pieczy zastępczej. Według stanu na koniec 2024 roku w placówce opiekuńczo-wychowawczej przebywało 17 dzieci. PCPR współpracował także z 62 rodzinami zastępczymi, w których wychowywało się 118 dzieci. Ich struktura przedstawiała się następująco:

- 35 rodzin zastępczych spokrewnionych, w których wychowywało się 46 dzieci,
- 17 niezawodowych rodzin zastępczych (23 dzieci),
- 9 zawodowych rodzin zastępczych (43 dzieci),
- 1 rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego (6 dzieci).

Zagrożenie przemocą domową oraz jej negatywnymi skutkami, głównie dla dzieci i młodzieży, wiąże się w dużej mierze z wciąż niewystarczającą świadomością i wiedzą dotyczącą tego tematu. Z badania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że nadal istnieje tendencja do wąskiego rozumienia tego zjawiska i utożsamiania go z przemocą fizyczną, szczególnie taką, która pozostawia widoczne ślady na ciele. Badani dość liberalnie podchodzą do incydentalnych przejawów przemocy, które w opinii 23,5% zdarzają się w każdym domu i traktowanie ich jako przemoc stanowi wyolbrzymienie. Ponadto więcej niż jedna czwarta respondentów uznała, że rodzice mają prawo do karania dziecka „laniem”⁷.

⁷ Ogólnopolskie badanie ankietowe zostało zrealizowane w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, przez firmę WYG PSDB sp. z o.o. w 2014 roku na próbie 3 000 dorosłych mieszkańców kraju.

5. Adresaci i realizatorzy Programu

Klasyfikacja adresatów programu, czyli odbiorców zaplanowanych w nim działań, wynika z określonych trzech głównych poziomów profilaktyki. Oddziaływanie na poziomie profilaktyki pierwszorzędowej kierowane będzie do wszystkich mieszkańców powiatu lidzbarskiego, zróżnicowanych ze względu na wiek, płeć, sytuację rodzinną czy zawodową. Ważne jest tu dotarcie również do przedstawicieli lokalnych władz oraz instytucji, służb i organizacji pracujących na co dzień z dziećmi i na rzecz rodzin. Profilaktyka drugorzędowa będzie kierowana w szczególności do osób i rodzin, które zaliczane są do kategorii podwyższonego ryzyka, tj. rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej, rodzin niewydolnych wychowawczo, rodzin z problemem uzależnienia, rodzin znajdujących się trudnej sytuacji życiowej, a także świadków przemocy domowej. Na poziomie profilaktyki trzeciorzędowej adresatami zaplanowanych działań będą osoby i rodziny bezpośrednio dotknięte przemocą domową.

System instytucjonalny pomocy i wsparcia mieszkańców w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej obejmuje służby, instytucje i organizacje, funkcjonujące w powiecie lub obejmujące go zasięgiem, działające w obszarze usług społecznych takich jak pomoc społeczna, oświata i wychowania, bezpieczeństwo publiczne i ochrona zdrowia.

Realizatorami Programu będą w szczególności:

- Starostwo Powiatowe w Lidzbarku Warmińskim;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece;
- Urzędy gmin, ośrodki pomocy społecznej, centrum usług społecznych w powiecie lidzbarskim;
- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gminne Zespoły Interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy domowej;
- Powiatowe Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Lidzbarku Warmińskim i Ornece;
- Placówki oświatowe (w tym specjalne);
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Mój Dom” w Ornece i rodziny zastępcze;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim;
- Komenda Powiatowa Policji w Lidzbarku Warmińskim i Komisariat Policji w Ornece;
- Sąd Rejonowy w Lidzbarku Warmińskim,
- Prokuratura Rejonowa w Lidzbarku Warmińskim;
- Organizacje pozarządowe.

Ze względu na wielowymiarowość zjawiska przemocy domowej, szczególnie istotna w procesie przeciwdziałania mu jest współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa. Partnerstwa mogą zaowocować nie tylko większą skutecznością oddziaływań, ale także innowacjami w podejściu do problemu oraz dostępem do większej puli zasobów kadrowych, organizacyjnych i finansowych, które można wykorzystać w działaniach. Ważny jest również stały i sprawny przepływ informacji, sprzyjający komplementarności przedsięwzięć.

6. Cele i kierunki działań

Część wdrożeniowa niniejszego Programu została usystematyzowana poprzez cele: główny i szczegółowe. W ramach każdego celu szczegółowego określono katalog niezbędnych działań, przy czym należy zaznaczyć, że nie ma on charakteru zamkniętego. Oznacza to, że jeżeli w trakcie realizacji Programu pojawią się inne pomysły i projekty wpisujące się w jego cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Cel główny Programu brzmi:

Zmniejszenie skali przemocy domowej w powiecie lidzbarskim poprzez podejmowanie i wspieranie działań profilaktycznych, w szczególności w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

Cele szczegółowe są następujące:

- 1) Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przemocy domowej, związanych z nią zagrożeń oraz dostępnych form pomocy i wsparcia.
- 2) Wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i prawnych opiekunów.
- 3) Kreowanie warunków do kształtowania postaw wolnych od przemocy wśród dzieci i młodzieży.
- 4) Zapewnienie dostępu do kompleksowych usług społecznych rodzinom zagrożonym lub dotkniętym przemocą domową.

- 1) Diagnozowanie zjawiska przemocy domowej na obszarze powiatu.
- 2) Włączanie się w ogólnopolskie kampanie społeczne oraz inicjowanie lokalnych akcji oraz przedsięwzięć upowszechniających wiedzę na temat:
 - obalania stereotypów na temat przemocy domowej, usprawiedliwiających jej stosowanie,
 - mechanizmów przemocy domowej oraz jednoznacznego wskazania na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania,

- metod wychowawczych bez użycia przemocy i zakazie stosowania kar cielesnych wobec małoletnich przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę,
 - promocji działań służących przeciwdziałaniu przemocy domowej.
- 3) Rozpowszechnianie wśród mieszkańców materiałów promocyjnych i informacyjnych, takich jak broszury, ulotki, plakaty i publikacje z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
 - 4) Udzielanie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku, rodzinie oraz w zakresie przeciwdziałania przemocy.
 - 5) Współpraca z kościołami lub związkami wyznaniowymi na terenie powiatu, w celu wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy domowej w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich.
 - 6) Współpraca z organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy domowej w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

- 1) Organizacja różnych form edukacji rodziców i opiekunów dotyczących m.in. rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, konstruktywnego porozumiewania się z dziećmi, rozpoznawania, kontrolowania i wyrażania uczuć własnych oraz uczuć dzieci itp.
- 2) Inicjowanie, wspieranie i realizacja inicjatyw oraz projektów służących promocji prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich.
- 3) Przedsięwzięcia służące upowszechnianiu wartości rodzinnych, np. miłości, bezpieczeństwa, wzajemnego szacunku, akceptacji i zrozumienia, w szczególności akcje i imprezy integracyjne dla rodzin, promowanie wspólnego spędzania czasu rodziców z dziećmi itp.

- 1) Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących przemocy domowej, uzależnień oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń, związanych z rozwojem nowych technologii.
- 2) Działania edukacyjne skierowane na wyposażenie dzieci i młodzieży w umiejętności psychologiczne i społeczne, takie jak empatia, asertywność, umiejętności rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji, kontrolowania impulsów, radzenia sobie z gniewem oraz oceniania własnych zachowań.
- 3) Rozwój różnych form aktywności społecznej dzieci i młodzieży, poprzez m.in. wolontariat młodzieżowy, działalność w ramach samorządu szkolnego, organizację akcji społecznych integrujących społeczność szkolną.
- 4) Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, służących zdobywaniu wiedzy i doświadczeń, rozwijających zainteresowania oraz sprzyjających aktywności sportowej, artystycznej i społecznej uczniów.
- 5) Pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla dzieci i młodzieży dotkniętej poważnymi problemami, w szczególności uzależnieniem lub współuzależnieniem, zaburzeniami i chorobą psychiczną, przemocą domową, wykorzystaniem seksualnym, psychicznym opuszczeniem, rozwodem rodziców).

- 1) Bieżąca diagnoza i monitorowanie środowisk zagrożonych przemocą domową
- 2) Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w postaci m.in. pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, pomocy rodzin wspierających, wolontariuszy.
- 3) Poradnictwo specjalistyczne dla osób i rodzin doświadczających trudności bądź zagrożonych dysfunkcjami, w tym przemocą domową.
- 4) Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych i programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.
- 5) Zapewnienie działalności powiatowego ośrodka interwencji kryzysowej.

Wskazane wyżej działania będą realizowane w sposób ciągły w pełnym horyzoncie czasowym Programu, tj. w latach 2026-2030. Są one ze sobą ściśle powiązane, służąc realizacji celu głównego. Istotne jest, aby równolegle z nimi, realizowane były przedsięwzięcia

ukierunkowane na wzmocnienie potencjału instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej w powiecie lidzbarskim. Istotne są szczególnie:

- bieżąca współpraca i komunikacja pomiędzy lokalnymi instytucjami i organizacjami w zakresie m.in. monitorowania środowisk zagrożonych lub już dotkniętych problemem przemocy i innymi dysfunkcjami, wymiany informacji oraz realizacji wspólnych programów i projektów;
- szkolenia dla nauczycieli i pedagogów szkolnych z zakresu problematyki agresji i przemocy, reagowania w sytuacjach kryzysowych, udzielania uczniom wsparcia, podejmowania interwencji profilaktycznych, itp.;
- zapewnienie specjalistom zajmującym się problemem przemocy domowej oraz interwencją kryzysową superwizji, szkoleń oraz możliwości konsultowania szczególnie trudnych przypadków;
- udział w spotkaniach oraz różnych form edukacji o charakterze interdyscyplinarnym, umożliwiających wymianę informacji i doświadczeń oraz wypracowywanie rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

7. Zamierzone rezultaty realizacji Programu

Realizacja Programu powinna przynieść rezultat nadrzędny w postaci zmniejszenia skali zjawiska przemocy domowej w powiecie lidzbarskim.

Zakłada się również osiągnięcie następujących rezultatów pośrednich:

- 1) Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców powiatu, dotyczącej przemocy domowej, w szczególności jej przejawów, zagrożeń jakie ze sobą niesie oraz możliwych form pomocy i wsparcia osób i rodzin nią dotkniętych.
- 2) Poprawę kompetencji rodziców i opiekunów prawnych w zakresie należytej opieki i wychowania dzieci, a także radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi.
- 3) Stworzenie warunków sprzyjających kształtowaniu postaw wolnych od przemocy wśród dzieci i młodzieży poprzez wzrost ich wiedzy i świadomości w zakresie przemocy oraz rozwój osobisty.
- 4) Zwiększenie możliwości dostępu rodzin, szczególnie zagrożonych lub dotkniętych problemem przemocy domowej i innymi dysfunkcjami, do zasobów pomocy i wsparcia.

Istotny będzie również rezultat przekrojowy w postaci poprawy jakości i skuteczności oddziaływań instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej poprzez zwiększanie kompetencji kadr oraz wzmacniania współpracy międzyinstytucjonalnej i interdyscyplinarnej.

Wskazane wyżej rezultaty powinny zostać osiągnięte w pełnym horyzoncie czasowym Programu. Należy jednak pamiętać, że specyfika zjawiska przemocy domowej przekłada się również na sposób oceny rezultatów podjętych działań. Realne zmniejszenie skali tego problemu może uwidocznić się w perspektywie dopiero wielu lat, gdy nastąpi zmiana świadomości społecznej, a ludzie zostaną wyposażeni w szereg kompetencji osobistych, które pozwolą zapobiec występowaniu przejawów przemocy, a także odpowiednio na nie reagować. Istotne jest również to, że dane pochodzące z ogólnodostępnych baz i sprawozdań instytucji nie zawsze odzwierciedlają rzeczywistą sytuację. Zwiększenie możliwości dostępu rodzin do zasobów pomocy i wsparcia może skutkować tym, że więcej osób z nich skorzysta, ale nie będzie to oznaczało zwiększenia skali negatywnych zjawisk. Podobnie zwiększenie świadomości społecznej w zakresie przejawów przemocy i możliwości reagowania może przełożyć się na większą liczbę zgłoszeń przypadków i będzie świadczyć o większej wykrywalności, czasem być może w rodzinach, w których przemoc trwa od lat. Dlatego też osiągane rezultaty należy oceniać w sposób kompleksowy i interdyscyplinarny.

8. Monitoring i źródła finansowania Programu

Monitoring Programu będzie służył odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu zostały osiągnięte zakładane rezultaty jego realizacji.

Będzie przeprowadzany corocznie przez Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie na podstawie danych i informacji, będących w posiadaniu PCPR, jak również, w razie potrzeby, pozyskanych z poszczególnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu. Powinny to być dane roczne z uwzględnieniem ich dostępności na moment przeprowadzania monitoringu. Raport może zostać przygotowany i przedstawiony łącznie z dokumentem dotyczącym monitoringu realizacji *Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2026-2030*, ponieważ oba programy są względem siebie komplementarne.

Główne źródło finansowania działań zaplanowanych w ramach Programu będzie stanowił budżet Powiatu Lidzbarskiego oraz budżety jego jednostek, w tym w szczególności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Uzupełnienie mogą stanowić również środki pochodzące z budżetów innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej, w tym ośrodków pomocy społecznej i centrum usług społecznych z gmin powiatu lidzbarskiego, placówek oświatowych oraz GKRPA – w zakresie realizowanych przez nie działań.

Istotne dla realizacji Programu będzie również pozyskiwanie środków, samodzielnie bądź w partnerstwie np. z organizacjami pozarządowymi, ze źródeł zewnętrznych, w tym w szczególności Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, budżetu Wojewody, Ministerstwa właściwego do spraw rodziny i polityki społecznej oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.